

Απώλεια ομιλίας Εξελικτική δυσφασία και κεντρικές γλωσσικές διαταραχές που δεν σχετίζονται με την δυσφασία

Η κατά λέξη μετάφραση της λέξης δυσφασία σημαίνει απώλεια ομιλίας. Πρόκειται για μια διαταραχή της γλώσσας, η οποία προκαλείται πάντοτε από μία εγκεφαλική βλάβη (βλάβη του κυρίαρχου γλωσσικού εγκεφαλικού ημισφαιρίου). Η αποπληξία, μία από τις πιο συνηθισμένες αιτίες, προκαλείται μέσω μιας στένωσης ή μιας φραγής των αγγείων στον εγκέφαλο. Η απώλεια ομιλίας μπορεί να προκληθεί και μέσω κάποιων τραυματισμών του εγκεφάλου (τροχαία ατυχήματα), όγκων στον εγκέφαλο ή μέσω κάποιων μολύνσεων του εγκεφάλου. Η ολική ή μερική απώλεια της γλώσσας προκύπτει πολύ απότομα και στερεί από τον άνθρωπο την δυνατότητα να επικοινωνεί με το περιβάλλον του με τον συνηθισμένο τρόπο.

Δυσφασία, δηλαδή διαταραχές στους τομείς:

Ομιλία	Κατανόηση	Γραφή	Ανάγνωση
εύρεση λέξεων	έκφραση	γραμματική	αναγνώριση των γραμμάτων
σύγχυση φθόγγων	γλωσσική μελωδία	επικοινωνιακή συμπεριφορά	

Αυτή η απώλεια αφορά αφενός την γνώση των γλωσσικών και επικοινωνιακών δομών, αφετέρου τις συγκεκριμένες γλωσσικές δεξιότητες. Εδώ ανήκουν και οι **εκφραστικές** και οι **αμοιβαίες** δεξιότητες (ομιλία, κατανόηση, γραφή, ανάγνωση).

Η γλώσσα όμως είναι περισσότερο από **ομιλία - κατανόηση - γραφή -ανάγνωση; η δημιουργία και η παρακολούθηση διαλόγων** μπορούν να είναι επίσης βασικές λειτουργίες, που ίσως να έχουν διαταραχθεί.

Αναλόγως με το είδος διαταραχής και βαθμό δυσκολίας παρουσιάζονται διαφορετικές και εν μέρη σοβαρές βλάβες στις γλωσσικές-επικοινωνιακές πράξεις καθώς και στα βιώματα. Για τον ασθενή σημαίνει αυτό μια μεγάλη απώλεια των καθημερινών αρμοδιοτήτων, η οποία απλώνεται πέρα από την ικανότητα κάποιου να μπορεί να επικοινωνεί χωριστά. Η δυσφασία σημαίνει συνήθως για τον ασθενή και τους συγγενείς του μια αποφασιστική καμπή στην βιογραφία.

Βεβαίως δεν παρουσιάζεται ποτέ μία ολική απώλεια της γλώσσας. Συνήθως αναφέρουν οι δυσφασικοί, ότι η γλώσσα είναι μεν καταχωρημένη στον εγκέφαλο τους, αλλά δεν μπορούν να την διαθέσουν όπως πρέπει. Αυτό δεν σημαίνει, ότι έχει επηρεαστεί οπωσδήποτε και η διανοητική δύναμη του ασθενή. **Γι' αυτό θα ήταν μεγάλο λάθος να θεωρηθούν οι δυσφασικοί ως διανοητικά ανάπηροι άνθρωποι.**

Οι δυσφασικοί είναι άνθρωποι που έχουν πρόβλημα με την ομιλία, η οποία είναι μία από τις σημαντικότερες ανθρώπινες ικανότητες. Ο άνθρωπος αναζητεί την επικοινωνία με τον απέναντι του, την κατανόηση και την δυνατότητα να καταλαβαίνει. Αν αυτό δεν εγγυηθεί, μπορούν να παρουσιαστούν σοβαρά ψυχικά και διαπροσωπικά προβλήματα, μελαγχολία και κοινωνική απομόνωση, η οποία προκαλείται συνήθως και από την ξαφνική αποχώρηση από την επαγγελματική ζωή.

Τα ΣΥΜΠΤΩΜΑΤΑ ΤΗΣ ΔΙΣΦΑΣΙΑΣ

επεκτείνονται τις περισσότερες φορές σ' όλους τους γλωσσικούς τομείς απόδοσης, σύμφωνα με αυτό μπορούν να προκληθούν οι ακόλουθες ελλείψεις:

- **Δυσκολίες στην κατανόηση γλώσσας:** Σε καμία περίπτωση δεν σχετίζονται αυτές οι δυσκολίες κατανόησης με την ακοή. Κατά κανόνα οι дисφασικοί ακούν καλά, μόνο που δεν μπορούν να αποκρυπτογραφήσουν και να ερμηνεύσουν σωστά αυτά που ακούν.
- **Δυσκολίες στην εύρεση λέξεων:** Οι дисφασικοί κομπιάζουν, όταν τους λείπουν οι λέξεις ή όταν οι λέξεις που θέλουν να χρησιμοποιήσουν μοιάζουν κάπως με κάποιες άλλες. Έτσι σ' έναν дисφασικό μπορεί να συμβεί, να χρησιμοποιήσει αντί για την επιθυμητή λέξη π.χ. "τραπέζι", την λέξη "πάγκος". Η απόκλιση βέβαια μπορεί να είναι και μεγαλύτερη και να μην σχετίζεται με την επιθυμητή λέξη που θέλουν να χρησιμοποιήσουν (π.χ. "τσέπη" αντί για "τσάντα"). Συχνά προσπαθούν οι дисφασικοί να αποφύγουν τα προβλήματα εύρεσης λέξεων μιλώντας περιφραστικά. Για παράδειγμα: αντί να χρησιμοποιήσουν την λέξη "τραπέζι", περιγράφει ένας дисφασικός το αντικείμενο λέγοντας: "το πράγμα πάνω στο οποίο ακουμπάμε τα πιάτα". Επίσης εμφανίζονται και αποκλεισμοί από την δομή των φθόγγων των λέξεων: Έτσι μπορεί ένας дисφασικός να ξεχνάει κατά την ομιλία κάποιους φθόγγους ή να προσθέτει άλλους, να τους αντικαταστεί ή να τους ανταλλάσσει με κάποιους άλλους. Συχνά αναγνωρίζεται ακόμα η αρχική λέξη, μερικές φορές όμως δεν είναι έτσι και τότε δημιουργούνται καινούριες λέξεις συγκεχυμένες με κάποιους φθόγγους που δεν είναι κατανοητές, π.χ. "φάρι" αντί "ψάρι".
- **Διαταραχές στην έκφραση:** Η ομιλία μπορεί να είναι για τους дисφασικούς ιδιαίτερα δύσκολη. Η έκφραση υποφέρει κυριολεκτικά. Φαίνεται σαν να παλεύουν να πουν κάθε τους λέξη. Οι φθόγγοι πολλές φορές συγχέονται κατά την διαδικασία της ομιλίας.
- **Δυσκολίες στην Γραμματική:** Μερικοί дисφασικοί μπορούν να εκφραστούν χρησιμοποιώντας μεμονωμένες εκφράσεις. Βασικά στις προτάσεις δεν υπάρχει σύνταξη. Παρατηρείται επίσης μία απλοποίηση στην δομή των προτάσεων. Οι τρόποι διάταξης των προτάσεων είναι μειωμένες, δημιουργούνται λανθασμένες προτάσεις και η προσαρμογή των λέξεων μεταξύ τους δεν γίνεται σωστά.
- **Δυσκολίες στην ανάγνωση και στην γραφή:** Τα γράμματα και οι λέξεις δεν μπορούν να αναγνωριστούν. Εν μέρη ερμηνεύονται λάθος, επειδή η αναγνωστική κατανόηση του νοήματος δεν λειτουργεί καθόλου ή μόνο μερικά. Με αυτό τον τρόπο τα κείμενα δεν μπορούν να κατανοηθούν. Συχνά κατά την γραφή δεν μπορούν να επιλεχθούν για μεμονωμένους φθόγγους τα κατάλληλα γράμματα.
- **Δυσκολίες στην επικοινωνία:** Οι дисφασικοί δυσκολεύονται να βρουν το σωστό χρονικό σημείο για την αλλαγή ανάμεσα ομιλητή και ακροατή (και αντιστρόφως). Υποφέρουν κάτω από προβλήματα αυτοσυγκέντρωσης και δεν μπορούν να παρακολουθήσουν διάλογους, όπου συμμετέχουν πολλά άτομα.

ΣΤΟΧΟΙ ΤΗΣ ΘΕΡΑΠΕΙΑΣ ΤΗΣ ΔΙΣΦΑΣΙΑΣ

Η θεραπεία της дисφασίας εξαρτάται από πολλούς παράγοντες και πρέπει να γίνεται εξατομικισμένος προγραμματισμός. **Καταρχήν πρέπει να δοθεί ιδιαίτερη προσοχή στην γλωσσική αξιολόγηση, έτσι ώστε να υπολογιστούν σωστά το είδος της дисφασίας, τα χαρακτηριστικά σημεία των διαταραχών καθώς και ο βαθμός δυσκολίας.** Επίσης κατά τον προγραμματισμό της θεραπείας πρέπει να ληφθούν υπόψη οι επιπλέον συνέπειες της εγκεφαλικής βλάβης (π.χ. απαιτεί μία παραλησία από την δεξιά πλευρά την μεταμάθηση της γραφής από το αριστερό χέρι. Η περιορισμένη αυτοσυγκέντρωση και προσοχή επιδρούν στη διάρκεια της θεραπείας και στην διαμόρφωσή της). Αυτό σημαίνει, ότι κάποιες γνωστικές δεξιότητες, όπως η μάθηση, η μνήμη, η προσοχή και η γρήγορη σκέψη δημιουργούν τους βασικούς παράγοντες για μία επιτυχημένη θεραπεία της дисφασίας. Η γλώσσα που χρησιμοποιεί κάποιος έχει να κάνει με τον "δικό του κόσμο", με τα ενδιαφέροντά του και με τις προτιμήσεις του. Κάποιος χρησιμοποιεί λέξεις όπως "υπολογιστής, στοιχείο, δίκτυο, οθόνη" με μεγάλη άνεση, κάποιος άλλος "τέρμα, προπο- νητής, πέναλντι, αγώνας". Γι' αυτό το λόγο έχει σημασία για την θεραπεία της дисφασίας να γνωρίζουν οι θεραπευτές μερικά πράγματα για την προσωπικότητα του дисφασικού: το επάγγελμα του, τα χόμπυ του, ενδιαφέροντα, προτιμήσεις τους. Συχνά σε αυτή την φάση δεν μπορούν να βοηθήσουν οι дисφασικοί μόνοι τους και να δώσουν τις ζητούμενες πληροφορίες, έτσι ώστε κρίνεται απαραίτητη η συνέντευξη των συγγενών.

ΣΥΝΘΕΣΗ ΤΗΣ ΘΕΡΑΠΕΙΑΣ

ΔΥΝΑΜΙΚΗ ΦΑΣΗ

Φάση ενεργοποίησης. Αμέσως μετά από το γεγονός που προκάλεσε την дисφασία (αποπληξία, εγχείρηση, ατύχημα), δηλαδή της νευρολογικής κρίσιμης φάσης, υπάρχει μία αρκετά μεγάλη ενεργοποίηση σε όλους τους γλωσσικούς τομείς. Όσο χρονικό διάστημα δεν παρατηρείται ακόμα κάποια διαταραγμένη σταθερή εικόνα, διεξάγονται κάποιες ασκήσεις παρακίνησης και κάποιες που έχουν σκοπό την απαλλαγή από κάποια δυσάρεστη κατάσταση.

Φάση εξάσκησης στις ειδικές διαταραχές: Κατά την διάρκεια της νευρολογικής σταθεροποιητικής φάσης δημιουργείται σιγά-σιγά μια εξειδικευμένη εργασία σε μεμονωμένες γλωσσικές δομές. Κατά την διάρκεια αυτών των δύο φάσεων παρατηρείται συχνά μία αυθόρμητη παλινδρόμηση. Μετά από 4 έως 6 μήνες μειώνεται αυτή αρκετά.

ΧΡΟΝΙΑ ΔΙΣΦΑΣΙΑ

Σ' αυτή την φάση μπορούν να ξεπεραστούν οι γλωσσοσυστηματικές τροποποιήσεις και η καλύτερευση των επιδόσεων στο επίπεδο των νευρογλωσσικών ελλείψεων που περιγράψαμε παραπάνω πολύ πιο δύσκολα. Στην **φση της εδραίωσης** προσπαθούμε να προσαρμόσουμε την συμπεριφορά και τις πράξεις του ασθενή στα συμπτώματα που έχουν παραμείνει και εξακολουθούν να είναι πολύ σοβαρά.

Κατά την διάρκεια της θεραπείας αγωνιζόμαστε ως επί το πλείστον αφενός μεν για την μεταφορά των επεξεργασμένων διαταραχών που γίνονται στην θεραπεία στους διάλογους της καθημερινότητας, αφετέρου δε για την επεξεργασία τέτοιων στρατηγικών, έτσι ώστε κάποιος δισφασικός που έχει ακόμα αρκετά δισφασικά συμπτώματα να μπορεί να ζήσει με αυτά στην καθημερινότητα του φυσιολογικά.

Aphasie: Karin Colina, Dr. Eicher, 2003